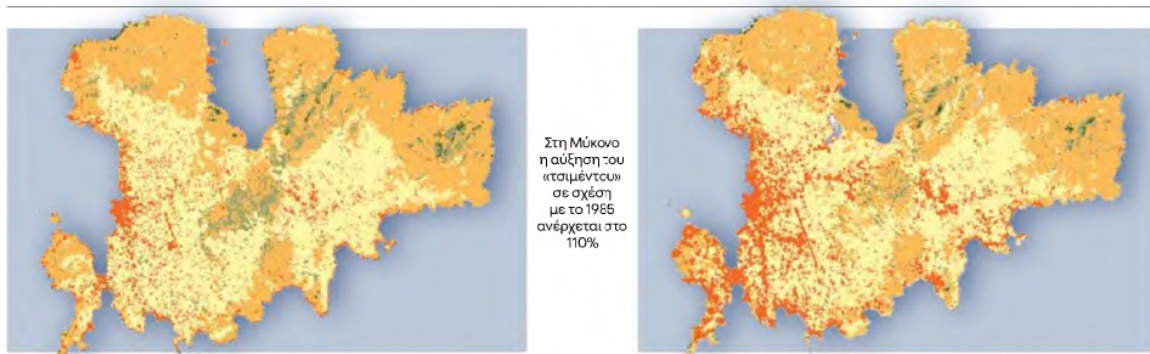

«Εκεί που φύτεωνε φλησκούνι κι άγρια μέντα...»

Η δραματική αύξηση της δομημένης επιφάνειας έχει αλλοιώσει τη φυσιογνωμία πολλών νησιών - Η υπέρμετρη οικοδομική ανάπτυξη επιβαρύνει την καθημερινότητα, επιδεινώνει το φυσικό περιβάλλον και πολλαπλασιάζει τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής

Το «εύφορο έδαφος» για την καλλιέργεια τοιμέντου στα νησιά απέδωσε καρπούς. Και όχι μόνο στα συνήθη ύπαιθρα νησιά, όπως η Μύκονος. Στην Κέρκυρα, μέσα σε περίπου τέσσερις δεκαετίες οι δομημένες επιφάνειες αυξήθηκαν κατά 147,5%! Άλλα νησιά, δε, είδαν το φυσικό τους τοπίο να παραχωρεί τη θέση του σε μια θάλασσα από μπeton: στην Κω η δόμηση αυξήθηκε κατά περίπου 120%, στη Μύκονο κατά 110% και στο Άνω Κουφονήσι της Άλλοτε άγονης γραμμής κατά 73,55%.

Το μπeton ωστόσο δεν ευδοκίμει μόνο στα νησιά. Η ηπειρωτική Ελλάδα έχει να «υπερφανεύεται» για την πρώτη παραθαλάσσια «γραμμική πόλη», μήκους άνω των 100 χιλιομέτρων από την Αθήνα έως τη Δυτική Κορινθία - ένα συνεχές μέτωπο δόμησης που θα ζήλευε ακόμα και το περίφημο σχέδιο «The Line» της Σαουδικής Αραβίας. Εκεί στην παράκτια ζώνη των Αγίων Θεοδώρων έως το Δερβένι, οι τεχνίτες επιφάνειες, πτοι κτίρια, δρόμοι, πλατείες, τεχνικά έργα, αυξήθηκαν πάνω από 95%, καταλαμβάνοντας σήμερα το

11,3% της έκτασης στην περιοχή. Αυτά προέκυψαν από έρευνα του Πανεπιστημίου Αθηνών με επιστημονικό υπεύθυνο τον καθηγητή **Κωνσταντίνο Καρτάλη** και ερευνητή τον **Κώστα Φιλίππου**.

Όπως προκύπτει από αυτήν, στις τουριστικές περιοχές - και κυρίως στα νησιά - η ανάπτυξη μοιάζει περισσότερο με έκρηξη: άναρχη, ανεξέλεγκτη, με κυρίαρχο παίκτη το real estate και επίκεντρο τις πολυτελείς υποδομές, τις εξοχικές κατοικίες, τις βραχυχρόνιες μισθώσεις και την αέναη ανοικοδόμηση, κυρίως σε περιοχές εκτός σχεδίου, χωρίς πολεοδομικό σχεδιασμό και δίχως να λαμβάνεται υπόψη η περίφημη φέρουσα ικανότητα. Δηλαδή, χωρίς να υπολογίζεται πόσους ανθρώπους, δραστηριότητες και υποδομές μπορεί να «σπρώξει» ένας τόπος ώστε να είναι βιώσιμος τόσο περιβαλλοντικά και κοινωνικά όσο και οικονομικά.

Θύματα του υπερτουρισμού

Σύμφωνα με τα δεδομένα του Πανεπιστημίου Αθηνών, στο άλλο-

Της Μάκρας Τράτοια

τε παρθένο Άνω Κουφονήσι το τοιμέντο καλύπτει πλέον πάνω από 9% της συνολικής έκτασης του νησιού, από 5,3% την περίοδο 1985-1990. Αντιστοίχως, στη Μύκονο η κάλυψη γης φτάνει στο 15,4% (από 7,42%), στην Κω στο 9,31% (από 4,26%), στην Κέρκυρα 4,34% (από 1,75%) κ.λπ. Το αποτέλεσμα; Τοπικό αλλοιωμένο. Αγροί, μονοπάτια, ξερολιθιές, αλώνια χάνονται κάτω από στρώσεις τοιμέντου, και μαζί τους η αυθεντικότητα που, εφρωνικά, είναι εκείνη που προσελκύει τους επισκέπτες. Οι νησιωτικοί δήμοι σήμερα βρίσκονται αντιμέτωποι με καθημερινές διακοπές ρεύματος και νερού, ενώ οι ποίεες πληθαίνουν, με μολυβιολιόματα, βουνά απορριμμάτων και πίεση σε υποδομές που δεν αντέχουν την τουριστική υπερφόρτιση.

Και όλα αυτά γιατί το κράτος δεν έχει απαντήσει σε κρίσιμα ερωτήματα: Πού μπαίνει η κόκκινη γραμμή του υπερτουρισμού; Πώς διασφαλίζεται ότι ένας προορισμός δεν θα μετατραπεί σε τουριστική Disneyland, αποστειρωμένη και αποκομμένη από τον τόπο και την ταυτότητά του; Τι είδους ανάπτυξη θα επιτρέψει στα νησιά να ανακάμψουν, προσαρμοζόμενα στις επιδεινούμενες κλιματικές συνθήκες; Τα Ειδικά και Τοπικά Πολεοδομικά Σχέδια έχουν έναν ορίζοντα τριετίας για να ολοκληρωθούν και να θεσπιστούν. Το Περιφερειακό Χωροταξικό Σχέδιο Νοτίου Αιγαίου βρίσκεται εδώ και χρόνια σε εκακρεμότητα. Το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό που είχε τεθεί σε δημόσια διαβούλευση πριν από 10 μήνες - αλλά δεν έχει θεσπιστεί - δεν θέτει σοβαρούς περιορισμούς, καθώς προτάσσει μεγάλες τουριστικές υποδομές και, το κυριότερο, δεν λαμβάνει υπόψη του τον παράγοντα κλιματική αλλαγή.

Κι αυτό όταν, από το 1999 κι έπειτα, σχεδόν στο σύνολο της χώρας καταγράφεται ουστηματική αύξηση θερμοκρασίας, μείωση

βροχοπτώσεων, ενίσχυση της ξηρασίας, αλλαγές που έχουν εντονότερες επιπτώσεις στα νησιωτικά και παράκτια οικοσυστήματα. Μια αναμενόμενη αντίδραση από την Πολιτεία θα ήταν οργανωμένα - και διαφοροποιημένα ανά περιοχή - σχέδια που θα περιορίζαν τη δόμηση, θα οργάνωναν τον εξωαστικό χώρο, θα προτάσσουν ευάλωτες περιοχές, και θα ήλεγχαν την τουριστική ανάπτυξη ώστε να συμβαδίζει με τις αντοχές κάθε νησιού.

Όπως σημειώνει ο κ. Καρτάλης, «από την έρευνά μας γνωρίζουμε ότι οι κλιματικές συνθήκες - κυρίως ως προς τη θερμοκρασία, τη συχνότητα, την ένταση και τη διάρκεια των καυσώνων και τη βροχόπτωση - στην Ελλάδα επιδεινώνονται ταχύτερα από ό,τι είχε αρχικά εκτιμηθεί, ενώ προκύπτουν νέοι κίνδυνοι όπως η ταυτόχρονη εμφάνιση καυσώνων και ξηρασίας». Αναφέρει χαρακτηριστικά ότι ο αριθμός των ημερών αυτών αυξήθηκε από 45 ημέρες το διάστημα 1970-2000 σε 150 ημέρες τα έτη 2002-2024. «Όταν έχουμε συνδυασμένα φαινόμενα καύσωνων και ξηρασίας, πολλαπλασιάζεται ο κίνδυνος δασικών πυρκαγιών. Παράλληλα

Σπίτι στο νησί - «Εκεί που φύτευνε φλησκούνι κι άγρια μέντα...»

Πηγή:

ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

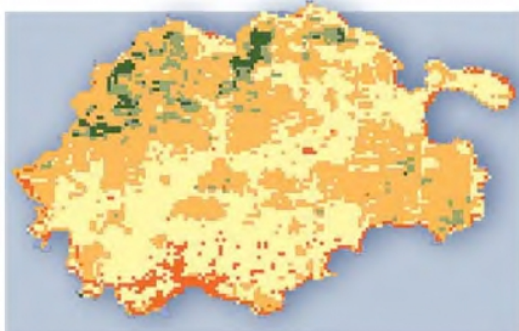
Σελ.:

1,36-37

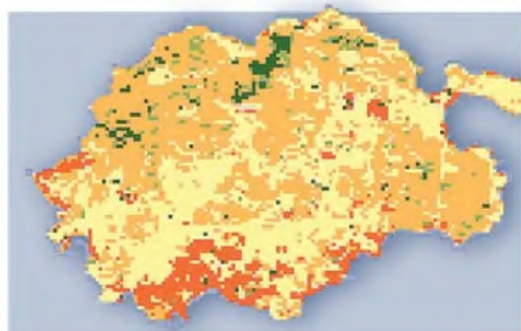
Ημερομηνία
έκδοσης:

06-07-2025

Κοινωνία

Στο άλλοτε παρθένο Άνω Κουφονήσι το τοιμέτο καλύπτει πλέον πάνω από 9% της συνολικής έκτασης του νησιού, από 5,3% την περίοδο 1985-1990

διαπιστώνουμε - από τη συγκριτική ανάλυση ταξινομημένων δορυφορικών εικόνων υψηλής ανάλυσης για το διάστημα 1985 έως 2022 - μια συστηματική, συχνά δε υπέρμετρη οικοδομική ανάπτυξη που επιδεινώνει το φυσικό περιβάλλον, το οποίο ήδη δεχεται σοβαρές πιέσεις λόγω της κλιματικής αλλαγής» εξηγεί ο καθηγητής.

Η κυριαρχία του μετετό

Σύμφωνα με τον κ. Φιλιππίδου, η ανάλυση που έγινε έδειξε ότι νησιά όπως η Μύκονος, η Σαντορίνη, η Πάρος, η Κέρκυρα, η Κως, η Κρήτη (κυρίως στο Ηράκλειο και στα Χανιά), αλλά και το Κουφονήσι, έχουν αλλάξει φυσιογνωμία - ορισμένα μη αναστρέψιμα - λόγω της δραματικής αύξησης της δομημένης επιφάνειας. Η αύξηση αυτή καταγράφεται κυρίως από το 2000 και μετά, όταν δηλαδή θα έπρεπε να έχουν ενισχυθεί τα μέτρα προστασίας λόγω της επιδείνωσης των κλιματικών συνθηκών. Υπάρχουν επίσης νησιά (Νάξος, Μήλος, Σέριφος, Σίφνος, Σκιάθος κ.ά.) στα οποία το πρόβλημα αρχίζει να εμφανίζεται ή και να επιταχύνεται.

Ωστόσο, σε άλλα, όπως η Χίος, η Λήμνος, η Σκόπελος, καθώς και στα Δωδεκάνησα, το πρόβλημα είναι περιορισμένο, κυρίως γιατί δεν ήταν ποτέ στην πρώτη γραμμή της τουριστικής ανάπτυξης, φρόντισαν να περιορίσουν την οικοδομική ανάπτυξη και βεβαίως στην πρωτογενή παραγωγή διαμορφώνοντας μικτές οικονομίες. Είναι χαρακτηριστικό ότι στο νησί της Ραψάνης αν και η δομημένη επιφάνεια αυξήθηκε κατά 90,4% η κάλυψη γης δεν ξεπερνά το 1,57% σήμερα από 0,82% τα έτη 1985-1990.

Πάντως, τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το

2024 καταδεικνύουν ότι η τάση υπερδόμησης δεν έχει ανακοπεί. Τα πρωτόταξη την περυσινή χρονιά κατέκτησαν τα νησιά του Ιονίου και η Κρήτη. Ο αριθμός των οικοδομικών αδειών στις δύο περιοχές αυξήθηκαν κατά 32% και 24% αντίστοιχα, συγκριτικά με το 2023. Το νημά του οικοδομικού μαραθωνίου έκοψε για άλλη μια φορά η Λευκάδα, με 160.000 τετραγωνικά νέας δομησης αφηνώντας πίσω τη Ζάκυνθο και την Πάρο (95.900 νέα τετραγωνικά). Η Κέρκυρα και η Κεφαλλονιά, με 364 νέες άδειες η καθεμία, δεν μένουν πίσω, ενισχύοντας το προφίλ του Ιονίου ως η γη της οικοδομικής ευφορίας.

Οι συνεχείς «πύλεις»

Το πρόβλημα δεν αφορά όμως μόνο τα νησιά αλλά και παράκτιες ζώνες στην ηπειρωτική χώρα, όπως αυτή που ενώνει την Αθήνα με τη Δυτική Κορινθία και που ουσιαστικά διαμορφώνει μια αστική ανάπτυξη που είναι σχεδόν συνεχής και εκτείνεται για περισσότερα από 100 χιλιόμετρα. Ανάλογα προβλήματα διαπιστώνονται και στις γραμμικά αναπτυσσόμενες παράκτιες ζώνες στο ανατολικό παράκτιο μέτωπο της Αττικής και στις χερσονήσους της Χαλκιδικής. «Για την ερευνητική κοινότητα, είναι αναγκαία η αναθεώρηση της φέρουσας ικανότητας σε επίπεδο επικράτειας, ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι κλιματικές πιέσεις που διαμορφώνονται αλλά και για να συνδεθεί με το χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό μέσα από εργαλεία που θα λαμβάνουν υπόψη όχι μόνο το φυσικό περιβάλλον αλλά και τους κοινωνικοοικονομικούς δείκτες, τις επεπαικτές διακυμάνσεις του πληθυσμού και την προσαρμοστικότητα των τοπικών υποδομών» τονίζει ο κ. Καρτάλης.

ΓΝΩΜΗ

Του Δημήτρη Παπανικολάου

Πισίνα με θέα

Την προηγούμενη εβδομάδα, στο χαρακτηριστικό μικρό και γραφικό κυκλαδικό χωριό όπου περνάω τα καλοκαίρια μου, είχα μια εμπειρία, αυτό που λέμε, αποκαλυπτική. Αίφνης μπροστά μου αναδύθηκε, μες στους ιδιομοίους και το τοιμέτο της, ολόφωτη, καταγάλανη και φλούδα, ιδιωτική πισίνα τουριστικού καταλύματος. Η πρώτη μέρα στην παραδοσιακή Χώρα του νησιού. Αυτό που θεωρούσαμε αδιανόητο λίγα χρόνια πριν, αυτό που έως πρόσφατα βλέπαμε ως λαίλαπα σε άλλα νησιά, ήταν πλέον πραγματικότητα και στο δικό μας. Και μάλιστα με τη βούλα κρατικής επικυρότητας: «Τι ρωτάς αν είναι νόμιμο ή όχι; Ο άνθρωπος, για να το χτίσει, πήρε ΕΣΠΑ!» ήταν η αποστομωτική απάντηση στο καφενείο όπου ρώτησα.

Ο κ. Δημήτρης Παπανικολάου είναι καθηγητής Νεοελληνικών και Πολιτισμικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης.

Δεν ξέρω πόσο νομότυπη είναι μια τέτοια κατασκευή - as το αφήσω προς το παρόν στους ειδικούς - αλλά αυτό που ξέρω είναι πως είναι λάθος: για το νερό, για το τοπίο, για την έννοια του παραδοσιακού οικισμού, για τη θάλασσα που είναι στα πόδια σου. Και το βασικό ζήτημα για μένα είναι η αδυναμία μας να αντιδράσουμε στις εκατοντάδες πισίνες που ξεφυτρώνουν στους παραδοσιακούς οικισμούς όλου του Αιγαίου, συχνά με άδεια στέρνας (!), και πάντα στο όνομα

της «ανάπτυξης». Τι μας κάνει να μην εξεγερθούμε;

Μιλώ λοιπόν με αφορμή αυτό το πολύ μικρό χωριό, τον παλιό τόπο εξορίας και νυν ανερχόμενο τουριστικό προορισμό, τον Ξηρό τόπο όπου για αιώνες οι άνθρωποι με θαυμαστή επιμέλεια και επιμονή μάζευαν σε μικρές υπόγειες στέρνες το βρόχινο νερό κι έχτιζαν παρακολουθώντας τη γη και τις αβρώσεις της. Τον τόπο αυτό που τώρα πλέον έχει κι αυτός να αντιμετωπίσει το εξουθενωτικό θέαμα της πρώτης του «πισίνας με θέα θάλασσα». Θα ακολουθήσουν, φαντάζομαι, κι άλλες. Μιλώ όμως και γενικά, λαμβάνοντας υπόψη τι γίνεται σε όλο το Αιγαίο, που γεμίζει κοιμάσια με τρικομάζ λακουβίτσες, κι δυνατόν πάντα με «θέα θάλασσα». Τι είναι αυτό που μας κάνει να βλέπουμε αυτή την εικόνα και να τη θεωρούμε ανάπτυξη;

Η συζήτηση είναι μεγάλη, αλλά αν είναι να γίνει σωστά πρέπει να αρχίσει, όχι από τις τοπικές κοινωνίες, αλλά από την κεντρική διοίκηση. Που κολακεύει κάθε δικτύου τοπικών συμφερόντων, σκέσεων και υπερανάπτυξης, για τα δικά της συμφέροντα. Που εκπαιδεύει - συχνά και μέσω αντιφατικών δηλώσεων, παραθυρακιών, και ιδιαίτερα αργυρώ-νιπης γραφειοκρατίας - στο πώς να παρακάμπτονται νόμοι και διατάγματα. Και που, τέλος, προωθεί μια γενικότερη οικονομία παρανάπτυξης (όπου, π.χ. για να αυξήσει τα «αστέρια» στο τουριστικό σου κατάλυμα χρειάζεται πισινούλα, ακόμα κι αν είναι σε μέγεθος τακου-νιού). Εγκαινιάζεται έτσι και μια σκεπτική νέα οικονομία του φανταστικού: γιατί η «πισινούλα στο νησί, δύο επί τρία», δεν είναι φαντασίωση επιθυμίας, τύπου κασμοί με τοιγάρο. Δεν είναι ούτε φαντασίωση ευτυχίας, τύπου «λίγο κρασί, λίγο θάλασσα και τ' αγόρι μου». Είναι, αντίθετα, μια φαντασίωση που πολύ κυκλοφορεί ως συγκολλητική δύναμη στη σύγχρονη Ελλάδα, η φαντασίωση του καταφερτζή. Τώρα και στην εκδοχή του πλάτς πλουτς.

Στην Κω η δόμηση τις τελευταίες τέσσερις δεκαετίες αυξήθηκε κατά περίπου 120%

